

О.Є. Златогорський, Ю.В. Лукомський, М.М. Собуцький

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДВАЛІВ ЖИТЛОВИХ БУДІВЕЛЬ-КАМ'ЯНИЦЬ ВТРАЧЕНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ М. ЛУЦЬКА XVI—XVII СТ.

Архітектурно-археологічні дослідження на території Окольного міста середньовічного Лучеська (м. Луцьк, вул. Кафедральна, 13) здійснювалися експедицією ДП «Волинські старожитності» на земельній ділянці площею 0,1 га, що розташовується в центрі Луцького державного історико-культурного заповідника (рис. 1, 1).

На площі 800 м² знято шар ґрунту до глибини 1,5—1,8 м. У західній частині розкрито контури будівель і верхні яруси підвалів житлових будівель-кам'яниць, що досліджувалися попередніми експедиціями 1997—1998 рр. (рис. 1, 2). Збережені цегляні мури промальовують план дводільної і двотрактової кам'яниці, витягнутої вздовж ділянки.

В обидвох полях (площинах між основними стінами) першого тракту (північного та південного) на рівні верхнього ярусу підвалів простежуються п'ять бочкових склепіннь, які опираються на повздовжні стіни. У цих склепіннях були здійснені розпалубки для влаштування поперечних прорізів, якими сполучалися чільні поля кам'яниці, а, можливо, був і зв'язок з суміжною кам'яницею, що мала прилягати з півночі. Арочні прорізи у повздовжніх мурах мають півокруглу циркульну форму та виконувалися по кружалах. Осі аркових прорізів у північному та середньому повздовжніх мурах не збігаються між собою. У західній частині північне поле розділене уривком повздовжнього муру. Напроти його завершення у північному повздовжньому мурі простежується фрагмент повзучого склепіння, що може вказувати на вхідний або завантажувальний вузол зі сходами до підвалу, який мав розміщуватися у північно-західному куті поля.

Поля другого тракту відділені від полів першого поперечним фундаментом муром, у якому збереглося два прорізи між північними полями. Один з них — трицентрової конфігурації (бароко), розташований у верхньому ярусі підвалу, а другий — при північному мурі — веде до підвалу другого ярусу, що розміщувався на площі західних полів будинку. У полях другого тракту кам'яниці перекриття підвалів було аналогічним, але розташоване на півповерху нижче від перекриттів у чільних полях. Під тильними полями будинку існує другий ярус підвалів.

У верхній частині середнього муру другого тракту будинку простежується надбудова пізнішого часу з використанням підпружних арок сплющеної конфігурації, які муровані на «земляних кружалах» з метою економії будівельного матеріалу. Кладка споруджена на іншому розчині й опирається на старшу конструкцію стіни через земляний прошарок ґрунту завтовшки 10 см. Ця верхня частина конструкції також своєю віссю зміщується відносно осі середнього муру в першому тракті будинку на південь.

На зовнішньому лиці північного повздовжнього муру збереглося п'ять склепіння підвалу, що належить уже, мабуть, до суміжного будинку. За рівнем залягання вона відповідає рівню п'яти склепінь у другому тракті описаної нами кам'яниці. У фундаменті чільної стіни суміжного будинку виразно читається проріз, у якому було влаштовано вхід з вулиці до підвального поверху.

Усі конструкції мурувань — цегляні. Цегла переважно $26\text{—}27 \times 13 \times 7$ см, пальчатка, але є багато інших форматів, які засвідчують різні будівельні періоди пам'ятки. Попередньо виявлені муровані об'єкти слід датувати в межах XVI—XVII ст.

Колекція знахідок із об'єктів і культурного шару розкопу включає вироби з глини, заліза, бронзи, кістки, каменю та скла. Численними є вироби з глини: цегла-пальчатка налічує близько 1 тис. зразків. Є цегляні вироби й інших форматів, які засвідчують різні будівельні періоди пам'ятки. Зокрема, цегла XVIII ст. з клеймами у вигляді хреста та літерними клеймами та цегла початку XX ст. Численними є і керамічні вироби — як цілі, так і фрагментовані, що

Археологічні дослідження в Україні 2012. – Київ-Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – С.137-139.

репрезентують різні історичні періоди від початку XII ст. до середини XX ст. Проте найчисельнішу групу серед них становить чорнолощена гончарна кераміка XVI—XVII ст.

У північній стінці розкопу поза межами підвальних приміщень у насипному ґрунті на глибині 1,4 м від денної поверхні виявлено скарб 1930-х рр. Він складається зі свинцевого гаманця, в якому зберігалось п'ять срібних монет часів правління Миколи II та двох золотих жіночих кілець (рис. 1, 4). Окрім цього скарбу, у розкопі знайдено також колекцію монет різних історичних періодів.

Проведений аналіз картографічних матеріалів у співставленні з розкритими елементами будівель дозволяє встановити, що маємо справу з автентичними конструкціями, які відображають етапи формування й розвитку забудови на цій ділянці. Окрім цінності в історико-архітектурному та будівельно-технологічному аспектах, нововиявлені пам'ятки мають значну історико-культурну вагу та потребують подальшого докладного вивчення і збереження. Пам'ятка є об'єктом як археологічного дослідження, так і рекреаційно-туристичного використання у межах широкої теми «Підземелля давнього Луцька».

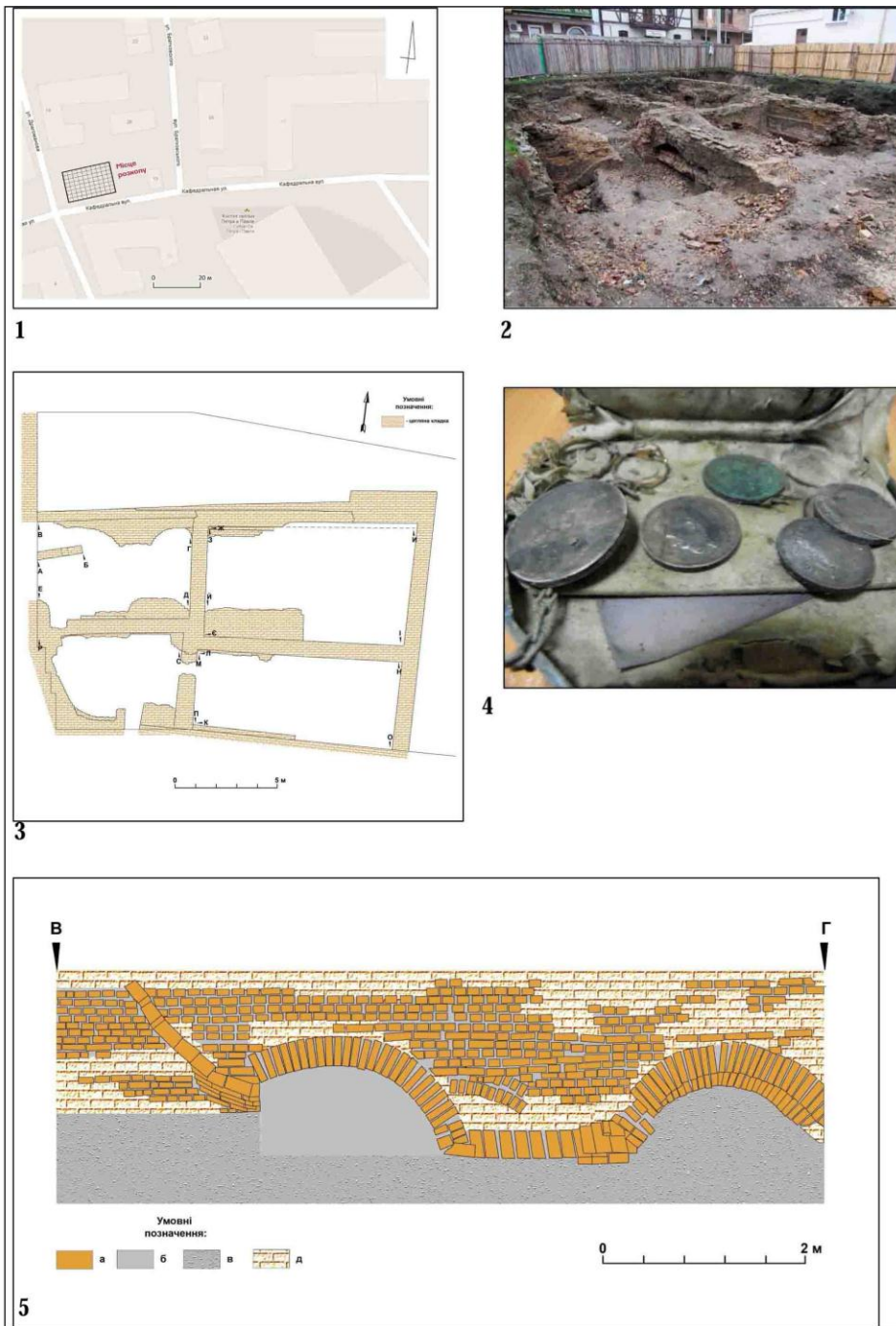

Рис. 1. Дослідження на території Окольного міста середньовічного Лучеська: 1 — ситуаційна схема розташування розкопу; 2 — панорама розкритих фундаментів кам'яниць з південного сходу; 3 — план мурів житлових будівель з підвалами; 4 — скарб у гаманці; 5 — бічні профілі кам'яниць по лінії ВГ: а — цегла; б — вапняковий розчин; в — ґрунт, перемішений з будівельним сміттям; д — пошкоджена цегляна кладка